UNELE ASPECTE ALE IMPLICĂRII ARMATEI RUSE ÎN OSTILITĂȚILE MILITARE A CONFLICTULUI TRANSNISTREAN

Cristian ȚĂRANU
Doctorand
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID: 0009-0001-7812-245X

CZU: 355(470:478)"1992"
DOI: https://doi.org/10.59295/lrr2023.37

Summary:

Some aspects of the involvement of the Russian army in the military hostilities of theTransnistrian conflict

The Transnistrian conflict of 1992 marked a critical moment in the history of the Republic of Moldova, with significant implications at both regional and international levels. This bloody conflict erupted in the aftermath of the collapse of the Soviet Union and within the context of Russia's efforts to maintain its geopolitical influence in the region. Russia's military involvement in the 1992 Transnistrian conflict led to the preservation of the separatist regime in Tiraspol, with the freezing of the conflict and its transformation into a persistent source of danger and regional instability. This intervention had lasting consequences on the political and security balance in the area, consolidating Russia's position in the post-Soviet space.

Faza militară a conflictului transnistrean din 1992 a reprezentat un moment critic în istoria recentă a Republicii Moldova. Acest conflict sângeros a avut un impact profund asupra regiunii și a adus cu sine o serie de implicaţii regionale şi internaţionale. Conflictul transnistrean a izbucnit pe fundalul crizei sistemului sovietic, care a dus la prăbușirea statului sovietic unional. Implozia URSS a provocat numeroase seisme de ordin politic, social-economic ș.a. În opinia experţilor, dispariţia statului sovietic a generat, pe întreg teritoriul său, în jur de 170 zone de conflict, dintre care în 30 de cazuri conflictele s-au manifestat în formă activă, iar în 10 cazuri s-a ajuns la confruntări armate.[1]

După prăbușirea URSS, Moscova a fost pusă în faţa dezideratului de a formula şi promova politici de menţinere a influenţei sale geopolitice în tot spaţiul post-sovietic. Ca primă reacţie pe această dimensiune a fost politica de suscitare şi susţinere a conflictelor separatiste, unele dintre ele datând

[1] В.Н. Лысенко. *Региональные конфликты в странах СНГ: опыт урегулирования*. В: Полис,1996, № 2, с.147.

încă din perioada sovietică. Sub pretextul intervenirii în aplanarea acestor conflicte, Rusia şi a creat mecanisme de influenţare a zonelor respective în plan militar, politic şi economic. Transnistria, alături de Abhazia, Osetia de Sud şi Karabahul de Munte în faza incipientă, iar mai târziu, Crimeea şi estul Ucrainei, au devenit parte din politica neo-imperială a Moscovei de control al spaţiului post-sovietic.

Conflictul transnistrean poate fi catalogat ca unul clasic pentru politica Moscovei de menţinere a influenţei sale geopolitice în spaţiul post-sovietic şi care în evoluţia sa a trecut prin toate etapele caracteristice – provocarea conflictului – escaladare militară – intervenţie externă – încetarea focului sub auspiciile trupelor de menţinere a păcii (ruseşti) – mini-crize provocate periodic între Chişinău şi Tiraspol şi, în ultima instanţă, îngheţarea conflictului prin instituirea mecanismului internaţional de mediere a reglementării politice a diferendului, cu rolul hotărâtor al Rusiei.

Faza militară a conflictului transnistrean a suscitat un interes deosebit al cercetătorilor, începând cu istoricii şi continuând cu sociologii şi reprezentanţii ştiinţei politice. Despre aceste eforturi ale cercetătorilor pe acest subiect se poate judeca după o încercare reuşită de a prezenta conflictul armat de la Nistru prin prisma unei bibliografii, realizată de Eugen Străuţiu, în cadrul Laboratorului pentru Analiza Conflictului Transnistrean aflat sub egida Universităţii „Lucian Blaga” din Sibiu.[2] Lucrarea a fost editată în limba engleză şi a avut drept scop internaţionalizarea problemei conflictului militar de la Nistru. Tot în acest context se înscrie şi o amplă lucrare bibliografică, editată la Chişinău cu suportul Agenţiei pentru Ştiinţă şi Memorie Militară în colaborare cu Biblioteca Ştiinţifică (Institut) „Andrei Lupan”.[3] La dispoziţia cercetătorilor se găsesc şi preţioase colecţii de documente şi materiale, în care se conţin numeroase date despre ostilităţile militare de pe Nistru în cadrul conflictului transnistrean din anul 1992.[4] Implicarea unităţilor militare ruse în ostilităţile de la Nistru în 1992 de partea separatiştilor din Tiraspol a fost cercetată în lucrările istoricului şi diplomatului Mihai Gribincea[5].

---

[2] E. Străuţiu. *Transnistrian Bibliography*. Sibiu: Editura TechoMedia, 2019.

[3] *Conflictul armat de la Nistru: Bibliografie. Agenţia pentru Ştiinţă şi Memorie Militară*. Chişinău: Tipografia Centrală, 2022.

[4] *Trupele ruse în Republica Moldova:* (Culeg. de documente şi materiale). Coordonatori M. Grecu, A. Ţăranu. Chişinău: Litera Internaţională, 2004; *Conflictul Transnistrean*. Culeg. de doc. şi materiale (1989–1993). Vol. 1. (1989–1993). Coordonatori A. Ţăranu, M. Gribincea. Chişinău: Lexon-Prim, 2012; Mihai Gribincea. *Trupele ruse de ocupaţie în Republica Moldova*. Vol. 1. Culegere de documente şi materiale. Coordonator M. Gribincea. Chişinău: Cartier, 2020; Alin Gvidiani. *Documente şi acte normative referitoare la procesul de reglementare Transnistreană*. Sibiu: Techno Media, 2020.

[5] M. Gribincea. *Trupele ruse în Republica Moldova. Factor stabilizator sau sursă de pericol?*. Chişinău: Civitas, 1998; M. Gribincea. *Politica rusă a bazelor militare: Moldova şi Georgia*. Chişinău: Civitas, 1999.

Trupele ruse sunt amplasate pe teritoriul actual al Republicii Moldova începând încă cu anul 1812, când Basarabia a fost prefăcută într-o gubernie rusească. În anii 1940-1941, apoi din 1944 şi până în prezent trupele ruse continuă să staţioneze în Republica Moldova, la început ca trupe sovietice, iar din 1992 pe post de trupe militare ale Federaţiei Ruse fără a avea un statut juridic consfinţit printr-un acord interstatal.

Astăzi prezenţa militară rusă în Republica Moldova este constituită din Grupul operativ de trupe ruse dislocat în partea transnistreană a republicii şi din contingentul de pacificatori, ultimii având în calitate de statut juridic Convenţia moldo-rusă din 21 iulie 1992[6]. Actualul Grup operativ de trupe ruse dislocat în Transnistria este considerat succesor al Armatei a 14-a sovietice. Istoria acesteia a început încă în1956, având la baza ei corpurile de armată 10 şi 24 din Districtul Militar Odessa al trupelor terestre ale URSS[7].

Armata a 14-a a devenit larg cunoscută opiniei publice internaţionale în legătură cu implicarea sa în conflictul armat de la Nistru din vara anului 1992. Aprecierile făcute rolului jucat de forţele militare ruse în conflictul militar din raioanele de est ale Republicii Moldova deseori sunt diametral opuse. Diplomaţia rusă a promovat în mod constant ideea rolului stabilizator al forţelor ruse în confruntările militare din 1992 în Moldova. În lucrările apărute sub egida regimului secesionist de la Tiraspol, implicarea armatei ruse în războiul de pe Nistru este distorsionată. Mai mult chiar, autorii uneia din principalele lucrări în care se fundamentează legitimitatea separatismului transnistrean, încearcă să acrediteze ideea că Chişinăului, chipurile, a provocat implicarea Armatei a 14-a în conflict pentru a obţine un pretext plauzibil în vederea unei intervenţii militare străine în Moldova[8].

În momentul proclamării independenţei a Republicii Moldova, la 27 august 1991, pe teritoriul ei se aflau circa 30 mii militari sovietici, amplasaţi în 36 de garnizoane militare, dintre care cele mai mari erau garnizoanele Chişinău şi Tiraspol. Cea mai mare parte a unităţilor făceau parte din Armata a 14-a, restul erau unităţi ce ţineau de Armata a 5-a de Aviaţie, unităţi care se subordonau nemijlocit direcţiei Districtului Militar Odessa şi unităţi cu caracter de infrastructură ale flotei din Marea Neagră. În anii „războiului rece" trupele sovietice de pe teritoriul RSS Moldoveneşti făceau parte din Districtul Militar Odessa şi în caz de conflict militar aveau misiunea de a efectua o ofensivă strategică pe teatrul de operaţii militare Sud-Vest împotriva Balcanilor, iar Canalul de Suez şi coasta de nord a Africii – constituiau al doilea obiectiv. În acest context Moldova şi forţele militare sovietice de pe teritoriul ei aveau o semnificaţie strategică cu caracter global[9].

---

[6] *Conflictul Transnistrean*. Culeg. de doc. şi materiale (1989–1993). Vol. 1, pp. 420-422.
[7] M. Gribincea. *Trupele ruse în Republica Moldova*, p. 14.
[8] *Феномен Приднестровья*. Tiraspol: 2000, pp. 220-221.
[9] M. Gribincea. *Trupele ruse în Republica Moldova*, p. 16.

După dezintegrarea URSS teritoriul Republicii Moldova părea că şi-a pierdut această semnificaţie. Cu toate acestea Rusia continuă să privească Moldova drept un punct strategic foarte important în sud-estul Europei. De exemplu, Generalul Lebed, ex-comandant al Armatei al a 14-a, descria Transnistria ca „cheia spre Balcani", considerând că, dacă Rusia îşi va retrage trupele din Moldova, pierde această cheie şi influenţă în regiune[10].

Despre importanţa păstrării prezenţei militare ruse pe teritoriul Republicii Moldova, care depăşeşte limitele considerentelor exclusiv strategice, s-a vorbit în cadrul unui seminar cu caracter restrâns cu genericul „Perspectivele reglementării conflictului transnistrean", ce s-a desfăşurat în decembrie 1993 la Moscova. La lucrările seminarului au participat doar reprezentanţi ai MAE al Rusiei, ai Dumei de Stat, ai Statului Major, ai Academiei Diplomatice si celei de Ştiinţe a Rusiei, precum şi N. Medvedev, pe atunci reprezentant special al Preşedintelui Federaţiei Ruse pentru reglementarea conflictului transnistrean. Concluzia finală a seminarului reducându-se la constatarea că interesele Rusiei în Transnistria sunt determinate de următoarele necesităţi:

a) a păstra poziţiile strategice ale Rusiei în sud-estul Europei;

b) a apăra în Moldova interesele populaţiei ruse şi ale reprezentanţilor altor naţionalităţi ce consideră Rusia drept patria lor istorică;

c) a păstra nişte legături cooperaţi cu întreprinderile din Transnistria, unele dintre ele fiind unice în cadrul complexului militar-industrial;

d) a reglementa conflictul în interesul stabilităţii interne proprii şi al consolidării relaţiilor Rusiei cu tarile din vecinătatea imediată în care există o minoritate rusă;

e) a stabili relaţii mai previzibile şi mai stabile cu Romania şi a nu admite creşterea influenţei ei naţionaliste asupra Moldovei[11].

Concluziile conferinţei sus amintite vin să demonstreze posteriori adevăratele motive ale Moscovei post-sovietice privind implicarea militară în conflictul transnistrean. Conducerea rusă a folosit la maximum în propriul interes situaţia creată după destrămarea URSS în cea ce priveşte problemele apărute pentru Chişinău în raport cu trupele militare sovietice dislocate pe teritoriul ţării. De acum la 14 noiembrie 1991 patrimoniul formaţiunilor militare sovietice de pe teritoriul Moldovei, în plină conformitate cu logica şi practica unanim acceptată de partajare a proprietăţilor sovietice de pe teritoriul fostelor republici unionale, a fost declarat proprietate a Republicii.[12] În continuarea acestei decizii la 18 martie 1992, „în scopul creării bazei pentru constituirea Forţelor Armate ale Republicii Moldova" unităţile militare dislocate pe teritoriul Republicii au fost trecute sub jurisdicţia ei. Tehnica mi-

[10] *Ibidem*, p. 17.
[11] *Ibidem*.
[12] M. Gribincea. *Trupele ruse de ocupaţie în Republica Moldova*. Vol. 1, pp. 94-95.

litară, armamentul, localurile şi alt patrimoniu al unităţilor militare trecute sub jurisdicţia republicii au fost transmise Ministerului Apărării al Republicii Moldova[13].

Decretul Preşedintelui Republicii Moldova din 18 martie 1992 a fost emis în timpul desfăşurării conflictului armat de la Nistru şi a provocat reacţia Moscovei, care a sporit presiunile asupra Chişinăului prin susţinerea forţelor separatiste din Transnistria. În aceste condiţii extreme conducerea Republicii Moldova, din cauza separatismului transnistrean, a cedat presiunilor Moscovei. La 20 martie 1992 Chişinăul a încheiat cu Comandamentul Principal al Forţelor Armate Unite ale CSI un acord „Cu privire la condiţiile de reformare a Forţelor Armate ale ex-URSS, dislocate pe teritoriul Republicii Moldova, şi despre protecţia socială a militarilor". Prin acest acord trupele ex-sovietice de pe teritoriul R.M. au fost divizate în trupe ale Republicii Moldova şi trupe ale CSI. Circa 150 de unităţi şi formaţiuni militare dislocate pe teritoriul Republicii Moldova, conform acordului, au fost subordonate Ministerului Apărării al Republicii Moldova. Alte 50 de unităţi şi formaţiuni militare, considerate cu caracter strategic, au fost trecute în subordonarea comandamentului suprem al Forţelor Armate ale CSI. Unităţile CSI urmau să fie retrase de pe teritoriul Republicii Moldova până la 1 ianuarie 1993[14].

Trupele „strategice" de pe teritoriul Moldovei ce nu intraseră în componenta Forţelor Armate ale Republicii Moldova au avut statut de forţe armate ale CSI doar câteva zile. La 1 aprilie 1992, Boris Elţin, Preşedintele Federaţiei Ruse, ignorând decretele emise mai devreme de Preşedintele Mircea Snegur, precum şi suveranitatea Republicii Moldova asupra teritoriului său, a emis decretul nr. 320 „Cu privire la trecerea sub jurisdicţia Federaţiei Ruse a unităţilor militare ale Forţelor Armate ale fostei URSS aflate temporar pe teritoriul Republicii Moldova". Trecerea trupelor sub jurisdicţia Federaţiei Ruse s-a realizat invocându-se următoarele motive: a) pentru a menţine o conducere stabilă şi pentru a asigura funcţionarea trupelor; b) pentru a nu admite implicarea trupelor în conflicte interetnice; c) pentru a proteja din punct de vedere social militarii şi membrii familiilor lor[15].

Din momentul trecerii unităţilor militare din Transnistria în jurisdicţia rusă au dispărut orice argumente de eschivare a Moscovei de responsabilitate pentru implicarea militarilor ruşi în conflictul armat de la Nistru. În prima fază a confruntărilor militare, care au început la 2 martie 1992, Moscova nega orice implicare în conflict de partea separatiştilor transnistreni. Republica

[13] *Trupele ruse în Republica Moldova*: (Culeg. de documente şi materiale), pp. 88-95.
[14] M. Gribincea. *Trupele ruse de ocupaţie în Republica Moldova*. Vol. 1, p. 41; A. Ţăranu. On the Russian troops involvement in the Transnistrian conflict. In: *Gorizia (Italy): - ISIG – magazine, Instituto di Sociologia Internazionale,* №1, 2002, p. 9.
[15] *Trupele ruse în Republica Moldova*: (Culeg. de documente şi materiale), p. 88.

Moldova, care a purces la formarea armatei naţionale deja în timpul conflictului militar în desfăşurare, s-a confruntat cu forţe separatiste paramilitare superioare numeric şi dotate cu armament şi muniţii provenind din depozitele Armatei a 14-a de la Tiraspol. În episoade decisive din războiul de pe Nistru în lupte împotriva forţelor armate constituţionale de partea separatiştilor transnistreni au participat militarii Armatei a 14- a, subordonaţi comandamentului militar rus.

Încă începând cu septembrie 1991, cu participarea directă a militarilor din Armata a 14-a, au fost înfiinţate şi înarmate multiple formaţiuni militare în cadrul aşa-numitei Republici Moldoveneşti Nistrene, inclusiv «Garda Naţională», Detaşamentele muncitoreşti pentru cooperare cu miliţia şi Detaşamentele teritoriale de salvare. Ofiţeri din Armata a 14-a au fost numiţi în poziţiile de comandă ale acestor formaţiuni. De exemplu, în cadrul detaşamentului «Dnestr» al «Gărzii Naţionale», situat pe malul Nistrului, erau aproximativ 200 de ofiţeri şi subofiţeri ruşi. În oraşele Râbniţa şi Tiraspol au fost înfiinţate centre de instruire pentru membrii „Gărzii Naţionale", iar instruirea era condusă de către ofiţeri activi şi din rezervă ai Armatei a 14-a.[16]

Prezenţa Armatei a 14-a în conflictul din estul Moldovei a determinat repetate apeluri ale conducerii Republicii Moldova către comunitatea internaţională. În luna mai 1992, de exemplu, Ion Botnaru, ministrul-adjunct de externe de la Chişinău, a prezentat un raport la Helsinki în cadrul Comitetului Înalţilor Funcţionari ai CSCE, evidenţiind direct implicarea Armatei a 14-a ruse în conflictul din Transnistria.[17] Câteva zile mai târziu, Mircea Snegur, Preşedintele Republicii, a transmis un mesaj către preşedintele B. Elţin, subliniind necesitatea stopării agresiunii Rusiei împotriva Republicii Moldova.[18] În acelaşi timp, Prezidiul Parlamentului din Chişinău a cerut Sovietului Suprem al Federaţiei Ruse şi preşedintelui Elţin „oprirea imediată a agresiunii militare evidente împotriva Moldovei şi retragerea fără întârziere a Armatei a 14-a de pe teritoriul statului suveran Republica Moldova.[19] Aceeaşi solicitare a fost exprimată şi în Declaraţia din 20 mai a Ministerului de Externe, care, printre altele, sublinia că: „Agresiunea militară a Armatei a 14-a împotriva statului suveran Moldova, membru al ONU şi CSCE, a distrus orice speranţă, consolidând convingerea că prezenţa trupelor ei este un factor destabilizator şi o sursă de conflict"[20]. Declaraţia sublinia că retragerea imediată şi necondiţionată a trupelor ruse din Moldova reprezenta o condiţie esenţială pentru restabilirea păcii în regiunea Transnistria.

---

[16] M. Gribincea. *Politica rusă a bazelor militare: Georgia şi Moldova*. Chişinău: Civitas, 1999, p. 128; M. Gribincea. *Trupele ruse de ocupaţie în Republica Moldova*. Vol. 1, p. 181.
[17] *Conflictul Transnistrean*. Culeg. de doc. şi materiale (1989–1993). Vol. 1, pp. 335-336.
[18] *Ibidem*, pp. 334-335.
[19] *Ibidem,* p. 377.
[20] M. Gribincea. *Trupele ruse de ocupaţie în Republica Moldova*. Vol. 1, pp. 167-168.

Trebuie menţionat că în perioada 1991-1992, mai multe din unităţile militare ale URSS, ulterior ale Federaţiei Ruse, au trecut cu tot cu muniţie de partea separatiştilor transnistreni şi numeroase echipamente militare ale Armatei a 14-a au fost preluate „paşnic" de către separatişti. Ulterior, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Cazul Ilaşcu contra Rusiei) a stabilit că separatiştii transnistreni au folosit arme din arsenalul Armatei a 14-a, staţionate în Transnistria. Militarii Armatei a 14-a nu au opus rezistenţă separatiştilor veniţi să se înarmeze din depozitele ei, ci, dimpotrivă, de multe ori, au contribuit la echiparea lor, livrându-le arme şi oferindu-le acces la depozite[21].

În prima jumătate a lunii martie, confruntările militare dintre forţele constituţionale ale Republicii Moldova şi detaşamentele paramilitare ale separatiştilor transnistreni au luat amploare pe mai multe porţiuni din apropierea Nistrului. Conducerea Republicii Moldova a întreprins diverse acţiuni de stopare urgentă a conflictului militar, la 19 martie, Parlamentul de la Chişinău propunând Tiraspolului drept compromis proiectul de acordare a statutului de zona economica liberă pentru Transnistria şi o modificare a legii privind organizarea teritorială.[22] A doua zi, la reuniunea OSCE de la Helsinki au demarat discuţiile privitor la crearea unui mecanism cvadripartit de reglementare a conflictului transnistrean, din care să facă parte Republica Moldova, România, Rusia şi Ucraina[23].

Demersul cvadripartit demarat în baza înţelegerilor de la Helsinki crea condiţii pentru dezamorsarea conflictului militar. În perioada 31 martie–1 aprilie 1992, Chişinăul a găzduit primele consultări politice la nivel de experţi ai ministerelor de externe ale celor patru ţări. Recomandările experţilor vizau cu precădere măsurile de prevenire a escaladării violenţei armate, neadmiterea implicării în conflict a cetăţenilor altor state, reglementarea crizei exclusiv prin mijloace paşnice şi respectarea integrităţii teritoriale şi a suveranităţii Republicii Moldova. Însă aceste principii nu conveneau tuturor membrilor mecanismului cvadripartit, ţinând cont de faptul că pe teritoriul Transnistriei ajunseseră deja mii de cazaci şi aşa zişi voluntari, proveniţi în special din Rusia, dar şi din Ucraina, ca să acorde sprijin separatiştilor.

Toate aceste eforturi ale factorilor internaţionali au fost compromise de vicepreşedintele Rusiei A. Ruţkoi, care, la 4 aprilie, a efectuat o vizită neautorizată la Tiraspol, în cadrul căreia a prezentat o declaraţie de susţinere a separatiştilor şi s-a pronunţat deschis în favoarea implicării Rusiei în acest conflict, evocând o pretinsă apărare a conaţionalilor din zonă. Peste câteva zile Ruţkoi a repetat propunerile sale de implicare a Rusiei în conflictul trans-

[21] *Trupele ruse în Republica Moldova:* (Culeg. de documente şi materiale), p. 803.
[22] V. Nedelciuc. *Republica Moldova*. Chişinău: Universitas, 1992, p. 75.
[23] Gh. Cojocaru. *Politica externă a Republicii Moldova. Studii*. Chişinău: Civitas, 2001, p. 78.

nistrean în faţa Parlamentului rus[24]. Pe fundalul acestor demersuri ale înaltului demnitar rus, separatiştii şi-au intensificat acţiunile ilegale.

Implicarea repetată şi făţişă a înalţilor demnitari ruşi în instigarea spiritelor în conflictul militar de pe Nistru nu au rămas fără reacţia opiniei publice internaţionale. La 2 aprilie, Departamentul de Stat al SUA a difuzat o declaraţie menită să tempereze intenţiile agresive susţinute de Kremlin. „Guvernul Moldovei, se spunea în declaraţia departamentului diplomatic american , a dat dovadă de o admirabilă putere de reţinere, încercând să reducă tensiunile prin continuarea negocierilor paşnice cu conducerea separatistă transnistreană [...]. Nu trebuie să aibă loc o intervenţie militară străină", se specifica în document[25]. În luna mai 1992, a fost întocmită o informaţie sintetizată a Ministerului Apărării Republicii Moldova în care au fost descrise mai multe intervenţii ale Armatei a 14-a rusă în conflictul transnistrean[26]. În această informaţie este relatat că „În timpul evenimentelor de la Dubăsari din 26-31 noiembrie 1991, comandantul detaşamentului militarizat din Râbniţa B. Saburov a primit arme şi muniţii pentru subdiviziunea sa de la depozitele unităţii militare nr.72431 dislocată în satul Colbasna, raionul Râbniţa. În noaptea de 19 noiembrie 1991 din regimentul motorizat de infanterie (RMI) 183 al diviziei 59 au fost predate detaşamentelor „Gărzii naţionale" 200 automate şi muniţii pentru acestea. De la depozitele unităţii militare 74 273 gardiştii au acaparat 2 aruncătoare de mine calibrul 120 mm şi 20 de mine".

În continuare, documentul Ministerului Apărării relatează că „la mijlocul lunii martie gardiştii fără să întâmpine vreo împotrivire din partea ostaşilor şi ofiţerilor batalionului de ingineri de geniu nr. 66, dislocat în satul Parcani, au pus mâna pe mai bine de 1 mie de automate, 1,5 mln. cartuşe, 20 aruncătoare de grenade, alt armament de tot felul. Din RMI 183 al diviziei 59 separatiştilor le-a fost dat un autocamion „KaMaZ" încărcat cu puşti automate, trei autocamioane „Zil" de cartuşe, rachete de semnalizare şi alte muniţii. La 24 aprilie 2 elicoptere au transportat la Dubăsari arme şi muniţii de la depozitul tehnic de rachete mobil nr. 308. În martie-aprilie 1992 militarii încep să-i aprovizioneze pe gardişti cu tehnică blindată. La dispoziţia lor a fost pusă toată tehnica brigăzii de ingineri genişti din Dubăsari. La 26 aprilie pe poziţiile gardiştilor, în apropierea satului Cocieri, au apărut 8 BTR şi BAT. La 4 mai de la Odessa au sosit la Dubăsari 6 „amfibia."

În timpul evenimentelor de la Bender, „în seara zilei de 19 mai din RMI 183 al diviziei 59 gardiştilor le-au fost distribuite 10 tancuri T-64b., 11 vehicule blindate de luptă (din care 10 BTR-70 şi un BTR 60Pb), 6 aruncătoare de

[24] *Conflictul Transnistrean*. Culeg. de doc. şi materiale (1989–1993). Vol. 1, p. 317.
[25] N. Ţâu. *Diplomaţie în culise. Suveranitate, independentă, război & pace*. Bucureşti: Editura Enciclopedică, 2002, p.163.
[26] M. Gribincea. *Trupele ruse de ocupaţie în Republica Moldova*. Vol. 1. p. 180-184.

mine, 3 mitraliere antitanc cu calibrul 100 mm, 2 aGS-17, 9 SPG, 12 aruncătoare de grenade rPG-7, 63 automate AKS, 21 PKT, 6 autocamioane „GaZ-66" şi trei autocamioane Ural. La 20 mai din dispozitivul RMI 183 al diviziei 59 militarii au transmis gardiştilor 10 tancuri T-64b, 11 vehicule blindate (inclusiv 10 unităţi BTR-70 şi un BTR-60Pb), o baterie de aruncătoare de mine, o baterie SG „Gvozdica", mijloace antitanc, mari cantităţi de muniţii".

După cum relatează documentul citat şi „În zilele următoare, de la Tiraspol şi Râbniţa plecau zilnic spre gardiştii din Dubăsari coloane întregi de armament şi muniţii, inclusiv 4 dispozitive „PTURS", 16 mitraliere antitanc MT-12 cu calibrul 100 mm, un complex de rachete antiaeriene „STreLa-2". Gardiştii dispuneau liber de depozitul nr. 1411 din Colbasna pentru muniţii de artilerie, unde se află la păstrare 2700 vagoane de armament venit din Ungaria, Cehoslovacia şi fosta RDG. La 22 mai din acest depozit au fost trimise în zona de conflict 2 autocamioane „KaMaZ" încărcate cu obuze pentru dispozitivele raşchetare „GRAD". actualmente sunt pe cale de a fi remise gardiştilor complexele de rachete „Biriuza" şi „Strela-10". Tot în informaţia vizată a fost relatat că „La 21 mai curent, Smirnov, preşedintele aşa-numitei RMN, a semnat un decret care prevede trecerea tuturor trupelor armatei a 14-a sub jurisdicţia Transnistriei. Acest ordin a fost dat citirii, la ora 1 de noapte, în toate unităţile militare. La 24 mai a sosit la Tiraspol locţiitorul comandantului-şef al Forţelor armate Unificate ale CSI generalul Stolearov. În timpul consfătuirii cu conducerea Transnistriei şi cu comandamentul armatei a 14-a, a declarat că autoproclamata RMN şi armata a 14-a reprezintă interesele geopolitice ale Rusiei în această regiune şi în această ordine de idei conducerea Rusiei întotdeauna a întreţinut legături strânse cu liderii aşa-numitei RMN".

Despre implicarea Armatei a 14-a ruse în conflictul armat de la Nistru vorbeşte şi ordinul Ministrului Apărării al Rusiei generalul Gracev transmis comandantului armatei a 14-a generalului Netcacev în luna mai: „În legătură cu agravarea situaţiei în Transnistria şi pornind de la faptul că acesta este pământ rusesc, noi trebuie s-o apărăm prin toate metodele şi mijloacele accesibile. De la Dumneavoastră se cere:

1. Să completaţi toate unităţile armatei a 14-a dislocate în Transnistria, cu efectivul din rezerva de mobilizare.

2. Să aduceţi în pregătire de luptă toate unităţile armatei a 14-a.

3. Să deblocaţi toate unităţile militare"[27].

Despre implicarea militarilor ruşi în ostilităţile militare de la Nistru au mărturisit însăşi militarii ruşi. De exemplu, colonelul M. Bergman, şeful comenduirii militare de la Tiraspol în anul 1992, direct implicat evenimente, scrie: „Pe 20 mai, în zona satului Doroţscaia o baterie de artilerie a Armatei a

[27] *Ibidem*, p. 182.

14-a, trăgând mai multe salve, a distrus o baterie OPON-lui moldovenesc. În zona satului Holercani o altă baterie a distrus feribotul şi un şlep cu arme şi trupe a poliţiei moldoveneşti" Şi în continuare el descrie situaţia de pe front din 19 – 23 iunie 1992: „Ca urmare a primelor patru zile de război a fost situaţia că formaţiunile armate ale RMN au fost salvate de distrugere completă graţie intervenţiei Armatei a 14-a şi au putut stabiliza foarte mult situaţia din Bender, Copanca şi Dubăsari"[28].

Generalul A. Lebed, care a preluat comanda Armatei a 14-a în timpul conflictului, a menţionat că el personal a recrutat 12.000 de soldaţi şi ofiţeri pentru forţele separatiste, i-a echipat cu armament şi apoi a declarat toate armele ca fiind capturate. În luptele de pe Nistru armata rusă a înregistrat pierderi umane şi materiale. În ceea ce priveşte pierderile umane ale Armatei a 14-a în timpul conflictului, într-o scrisoare din 9 septembrie 1992 adresată ministrului apărării al Rusiei, P. Graciov, A. Lebed a menţionat că au existat 7 decese şi 48 de răniţi. Pierderile materiale au fost evaluate la 65,8 milioane de ruble[29].

În noaptea de 2-3 iulie 1992, la ordinul generalului Lebed asupra poziţiilor armatei moldoveneşti a fost aplicată o puternică lovitură de artilerie, care aproape complet a suprimat ofensiva unităţilor moldoveneşti. Acest atac de artilerie al subordonaţilor săi sunt confirmate şi în memoriile sale de adjunctul şefului Statului Major al Federaţiei Ruse, generalul V. Zhurbenko[30].

Implicarea Rusiei în conflictul transnistrean de partea separatiştilor a fost recunoscută şi de alţi înalţi oficialii ruşi. Astfel, în timpul vizitei sale oficiale la Chişinău în anul 2002, preşedintele Dumei de Stat a Rusiei, Ghenadii Selezniov, a declarat: „Noi, ruşii, a trebuit să susţinem Transnistria în conflict. Dacă nu i-am fi susţinut pe transnistreni în conflict, Moldova ar fi fost integrată acum în România"[31].

O recunoaştere indirectă şi semnificativă a implicării nemijlocite a Rusiei în conflictul transnistrean, inclusiv cu trupe militare, a fost semnarea la Moscova a Convenţiei privind principiile reglementării paşnice a conflictului armat din zona Nistrului a Republicii Moldova, cunoscută sub numele de „Convenţia Elţin – Snegur" din 21 iulie 1992. Articolul 1, punctul 1 al acestei Convenţii afirma: „Din momentul semnării Convenţiei, părţile aflate în conflict îşi asumă angajamentul de a lua toate măsurile necesare pentru a pune capăt complet focului şi oricăror acţiuni militare unul împotriva celuilalt."[32]

---

[28] М.М. Бергман. *Вождь в чужой стае*. Москва: «Биоинформресурс», 2004, с. 85.
[29] *Trupele ruse în Republica Moldova*: (Culeg. de documente şi materiale), p. 11.
[30] А. Девятков. Россия и вооруженная стадия Приднестровского конфликта (1991–1992 годы). В: Вестник Челябинского государственного университета. 2009, № 10 (191). История. Вып. 39, с. 111.
[31] *Conflictul Transnistrean*. Culeg. de doc. şi materiale (1989–1993). Vol. 1, p. 7.
[32] *Trupele ruse în Republica Moldova*, p. 11.

Acest document interstatal a fost semnat de conducătorii celor două state, Republica Moldova şi Federaţia Rusă, fără a menţiona expres regimul secesionist de la Tiraspol pe tot parcursul textului Convenţiei. Din punct de vedere juridic, „Convenţia Elţin – Snegur" reprezintă doar un acord referitor la încetarea focului între două părţi aflate în conflict militar, Republica Moldova şi Federaţia Rusă.

În concluzie, se cere relevat că analiza implicării armatei ruse în războiul de pe Nistru în 1992, reprezintă una din primele experienţe de folosire de către Moscova a forţei militare pentru păstrarea influenţei geopolitice în spaţiul post-sovietic. Implicarea militară a Rusiei în conflictul transnistrean în 1992 a determinat păstrarea regimului separatist de la Tiraspol cu îngheţarea conflictului şi evoluţia lui într-o sursă de pericol şi de instabilitate regională. Conflictul secesionist din raioanele din stânga Nistrului perpetuat prin implicarea politică, economică şi militară a Rusiei, a avut şi continuă să aibă o influenta negativă asupra dezvoltării statului moldovenesc în ansamblu, precum şi asupra perspectivelor sale de integrare în structurile europene. Soluţionarea deplină a acestui conflict poate fi atinsă doar prin eforturile conjugate ale Republicii Moldova, SUA, UE, precum şi ale altor actori internaţionali, în condiţiile diminuării rolului determinant al Rusiei în procesul de soluţionare politică a conflictului secesionist din Transnistria.